

עיונים לפרשת פרשת מצורע עפ"י הרמב"ם

מרכז מורשת הרמב"ם רח' התנאים 6 טבריה, משרדי המרכז רח' יוחנן בן זכאי 6 טבריה, טלפקס- 04-6790632

לשאלות, הערות והארות info@harambam.org.il

לעילוי נשמת אסתר בת רחמה

טהרת הכהן

הרב שאולי גרינפלד

שם חכם, והוא זה שיודע להכריע בשאלת טומאתו וטהרתו של הנגע, מה העניין שיהיה שם כהן שיאמר את המילים 'טמא' או 'טהור'?

בהמשך, הביא הרמב"ם הלכה נוספת, אף היא על פי המשנה בנגעים⁶ שממחישה שוב וביתר שאת את תלותה של טומאת הצרעת בכהן⁷:

"חתן שנראה בו נגע נותנים לו שבעת ימי המשתה. וכן אם נראה בבגדיו או בביתו - אין רואין אותו עד אחר המשתה. וכן ברגל נותנין לו כל ימות הרגל. שנאמר⁸ "וצוה הכהן ופנו את הבית וגו'", אם המתינה תורה לדבר הרשות, שלא יטמאו כליו, קל וחומר לדבר מצווה".

הרי שהתורה כל כך תלתה את המצורע בכהן, עד שלמרות שברור שחתן לקה בצרעת, יכול הכהן להימנע מלטמא אותו עד עבור שבעת ימי המשתה, וכן כל אדם במשך ימי שמחת הרגל!

מדוע היה כל כך חשוב לתורה, שדווקא כהן יהיה זה שמלווה את התהליך אותו עובר המצורע?

החפץ חיים⁹ ביאר, שאם היינו משאירים את גורלו של המצורע בידי החכם, היה מקום לחשוב שהצרעת אינה אלא מחלה ככל שאר המחלות:

"הנגעים באים על עוון לשון הרע. וטהרת המצורע תלויה בכהן, בשביל ש¹⁰ שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו". ללמדנו בא, שאין טהרתו תלויה ברופא, אלא בדיבור הכהן".

מחלה טבעית, מראים לרופא. מחלה רוחנית מראים

פרשתנו פותחת, במצורע היושב "בדד מחוץ למחנה"¹, ומגלה כי סוף סוף הנגע נרפא, והוא יכול להתחיל בתהליך של טהרה, וכך נכתב²:

"וידבר ה' אל משה לאמר. זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו, והובא אל הכהן. ויצא הכהן אל מחוץ למחנה, וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע".

בפרשה הקודמת למדנו שכל היטמאות של המצורע, נעשית על ידי המפגש עם הכהן³:

"אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת, והיה בעור בשרו לנגע צרעת, והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים".

הרי שכל תהליך התיקון והטהרה של המצורע, מלווה על ידי הכהן.

וכך כתב הרמב"ם בהלכות טומאת צרעת⁴, על פי המשנה בנגעים⁵ בדיני היטמאות המצורע:

"אף על פי שהכל כשרים לראות נגעים, הטומאה והטהרה {כלומר: הקביעה אם המנוגע טמא או טהור} תלויה בכהן. כיצד? כהן שאינו יודע לראות, החכם רואה ואומר לו 'אמור: טמא!' - והכהן אומר 'טמא!', אמור: 'טהור!' - והכהן אומר 'טהור'!... ומצורע שנרפא בין מתוך הֶסְגֵר בין מתוך הַחֵלֵט אפילו אחר כמה שנים הרי זה בטומאתו עד שיאמר לו הכהן טהור אתה".

והדברים נראים תמוהים ביותר - אם ממילא נמצא

שם, ב.	6	ע"פ ויקרא י"ג, כ.	1
הלכה ח'	7	ויקרא י"ד א, ג.	2
ויקרא י"ד, ל"ו.	8	ויקרא י"ג, ב.	3
חפץ חיים על התורה עמ' קנ"ב.	9	ט, ב-ג.	4
מלאכי ב, ז.	10	ג, א.	5

לרופא רוחני – הכהן.

של המקדש הוא להאיר את הארץ ואף את העולם כולו".

נפילתו של המצורע נבעה מתפיסתו האגואיסטית את החברה, ואת התיקון יוכל לקבל מהכהן, כיוון שהכהן מיצג מדינה וחברה, שבמרכזה בית המקדש, שכל עניינו להאיר לכולם, לרומם את כולם, ולעשות העולם טוב יותר, אלוקי יותר. הפוך בדיוק מעולם הבנוי על תפיסות אגואיסטיות.

האם יש קשר מיוחד בין הכהונה לבין ההתמודדות עם הצרעת וסיבותיה?

הרב משה צבי נריה, בספרו נר למאור¹¹, ביאר שהתשובה לכך רמוזה בפסוק שאותו הבא הביא החפץ חיים: 'כי שפתי כהן ישמרו דעת':

ונראה לי שיש להעמיק יותר בהבנת הרעיון הנזכר. והיינו שהבאנו את לשון הרמב"ם, שאפילו אם יש כאן חכם שיודע הלכות נגעים, הפסיקה חייבת להיאמר על ידי הכהן. הרעיון שהבאנו ניתן להבין זאת כך: אדם חכם אמנם יוכל לרומם את המצורע מתפיסה צרה ומתכנסת, לגישה רחבה ומתחשבת, אבל לא זו הטהרה אליה שואפת התורה. התורה רוצה לרומם את האדם לתפיסה אלוקית מרוממת ומקדשת, הרבה מעבר לחשיבה תועלתית גשמית.

"אין טהרת המצורע תלויה אלא בדיבור הכהן. וטעם הדבר הוא שכיון שנגע הצרעת בא על ידי חטא הלשון, על כן צותה תורה לרפא את החטא ולתקנו בכח הדיבור, כח שומרי הדיבור ומקדשיו שעליהם נאמר' כי שפתי כהן ישמרו דעת'".

לשון הרע בא בעקבות חטא לשון הרע, הפקרת השפתיים לחטא, ולכן התיקון שלו יבוא על ידי אלו שעליהם נאמר ששפתיהם ישמרו דעת.

מין הראי"ה קוק זצ"ל, באחד מפתגמיו לחודש ניסן כתב:

הסבר נוסף נמצא בספר מאהלי תורה¹² של הרב יעקב אריאל, שהיה רבה של רמת גן.

"יציאת ישראל ממצרים, תשאר לעד האביב של כל העולם כולו"¹⁵.

הרמב"ם כתב במורה נבוכים¹³:

דברי מין הרב מצריכים הסבר. מדוע יציאת מצרים היא האביב של כל העולם? לכאורה היא האביב רק של עם ישראל? כתב הרב עוזי קלכהיים בספרו באר מגד ירחים¹⁶:

"כבר נתבאר היטב, כי האדם מדיני בטבע, ושטבעו שיהא בתוך חבורה, ואינו כשאר בעלי החיים אשר אין הכרח להיות בחבורה".

"אם נפנה לעולם המוסרי נראה, שהנבואה הישראלית היא אשר נתנה יד לפיתוח המוסרי של החברה ובכל מקום שפועם עדיין המצפון האנושי נוכל לגלות ולהוכיח שהתנ"ך היה המקור לכך".

כלומר האדם זקוק לחברה מאורגנת, ואינו יכול להסתדר בלעדיו, היות שאינו יכול לספק לעצמו את כל צרכיו בעצמו.

יציאת מצרים הביאו לעולם את בשורת מוסר הקודש של התורה. את הטהרה של המקדש והכהנים, שהם למעלה מכל פעולה של חכם וחכמה אנושית.

אלא שכאן יכולות להתפתח שתי תפיסות - יש מי שיראה עצמו כשותף בין שותפים, ויעסוק בלמצוא איך הוא תורם לחברה, ויש מי שיתרכז בעצמו ויחשוב רק איך הוא מנצל את החברה.

אדם שזו היא תפיסתו - יהיה עונשו מדה כנגד מדה - "בדד ישב, מחוץ למחנה מושבו". ותיקונו יהיה כאשר יחזירו לו את התפיסה החברתית הנכונה.

"טהרתו של המצורע היא בהבאתו אל הכהנים. הכהנים משרתי המקדש מייצגים רמה אחרת של מדינה. לא חברה תועלתית המספקת צרכים, אלא חברה של "ממלכת כהנים וגוי קדוש"¹⁴. התורה רואה בקהילה חברה ערכית, שהמקדש במרכזה. ייעודו

15 מאמרי הראי"ה עמ' 501.

16 עמ' עח.

11 על התורה עמ' 262.

12 חלק א', עמ' 328.

13 חלק ב' פרק מ'.

14 שמות י"ט, ו.